

Єрмолова В. М. <sup>1</sup>, <https://orcid.org/0000-0002-6073-0449>

Радченко Л. О. <sup>1</sup>, <https://orcid.org/0000-0002-5149-2952>

Кроть І. М. <sup>2</sup>, <https://orcid.org/0000-0003-3021-3181>

## СПОРТИВНИЙ ПОДВИГ НІНИ БОЧАРОВОЇ

<sup>1</sup> Олімпійська академія України

<sup>2</sup> Київ Навчально-науковий олімпійський інститут  
Національного університету фізичного виховання і спорту  
України

**Анотація.** Стаття присвячена життю та спортивній діяльності Ніни Антонівни Бочарової – дворазової чемпіонки Ігор XV Олімпіади 1952 р. у Гельсінкі, яка першою серед українських спортсменів піднялася на вищу сходинку олімпійського п'єдесталу.

**Annotation.** The article is devoted to the life and sports activity of Nina Antonovna Bocharova - two-time champion of the XV Olympic Games in 1952 in Helsinki, who was the first Ukrainian athlete to climb the highest step of the Olympic podium.

**Ключові слова:** Ніна Бочарова, олімпійська чемпіонка, Ігри XV Олімпіади.

**Keywords:** Nina Bocharova, Olympic champion, Games of the XV Olympiad.

**Актуальність теми дослідження.** 24 вересня 2024 р. виповнюється 100-річчя від дня народження Ніни Антонівни Бочарової – чії олімпійські досягнення рівнозначні справжньому подвигу. Її заслуги у розвитку олімпійського спорту, спортивної гімнастики повинні стати прикладом для молодого покоління українців.

**Мета дослідження** полягає у вивченні спортивного шляху Ніни Бочарової та визначенні її місця в олімпійській спадщині.

**Методи дослідження.** Аналіз документальних матеріалів, мережі Інтернет, синтез та узагальнення.

**Результати досліджень.** Ніна Антонівна Бочарова народилася 24 вересня 1924 року в селі Супрунівка Полтавської області. І в перші ж роки доля почала загартовувати її характер.

Коли почався голод, майбутній чемпіонці було вісім років, а восени 1933-го, коли Ніні ледь виповнилося дев'ять, вона ходила на Київський вокзал у Полтаві, щоб у когось поцупити морквину. Вона згадувала: «У нас не було іншого виходу, ми б померли з голоду всі, якби я не ходила туди. Доводилося викручуватися. Ще їли шкірку від картоплі, коли знаходили. Ну й іноді мама ліпила оладки з лушпиння проса. Дуже важкий був час» [3].

Згадувала майбутня олімпійська чемпіонка і про свою сестру, яку тоді ледь не забрали «на м'ясо»: «Вона ж іще дурничка була, п'ять рочків. Їй щось пообіцяли і мало не відвезли».

Займатися спортом розпочала у Супрунівській школі під керівництвом учителя фізичної культури Петро Павлюка. Згодом навчалася на відділенні спортивної гімнастики Полтавської школи фізкультури (тепер Полтавська дитячо-юнацька спортивна школа «Молодь» Полтавської обласної організації фізкультурно-спортивного товариства «Україна») [3].

1938 р. Ніна стала чемпіонкою України зі спортивної гімнастики серед дівчат середнього юнацького віку, а вже у 1939 р. дебютувала у чемпіонаті Української РСР серед дорослих.

А через два роки почалася Друга світова війна. Ніні тоді було 16 років, 17 – виповнилося тільки восени, але воєнне лихоліття вже захлеснуло майже дорослу дівчину. Від того й згадувати ті часи вона не любила, говорила уривчасто: «Була під Харковом довгий час, потім у Калачі (місто у Воронезькій області Росії). Гранати партизанам носила, мало мене не вбило там. Під Калачем був «котел» – вісім тисяч людей німці в полон взяли» [5].

Війна для Ніні закінчилася зі звільненням Києва. У 1944 р. вона приїхала до Києва вступати до Інституту фізичної культури. Їхала з Полтави з двома пересадками, через Гребінку і Яготин. Але, як виявилось, їхала не дарма. У лихі воєнні роки, коли до перемоги залишалося ще понад півроку, був величезний недобір. І зробивши елементарну за гімнастичними мірками вправу – підйом розгином), почула від когось із приймальної комісії: «Ти нам підходиш». Так вона стала одною із 105 студентів, серед яких було лише три хлопчики.

Студентські роки теж були важкими, як і для всієї країни, – останній воєнний і перші повоєнні. Разом з однокурсниками

Ніна їздила на вокзал розвантажувати вагони. А ще – на трамваї з дівчатами в Пуща-Водицю вантажити восьмиметрові колоди. Допомогали студенти й відбудовувати головну вулицю Києва – Хрещатик. Щосуботи ходили в Пасаж розбирати завали [2].

У 1948 р. Ніна Бочарова закінчила Інститут фізкультури і почала повноцінні виступи за київський спортивний клуб «Будівельник» під керівництвом відомого на ті часи тренера Михайла Дмитрієва. Того ж року вона дебютувала на чемпіонаті СРСР зі спортивної гімнастики та виборола 4-е місце у змаганнях на різновисоких брусах і колоді. 1949 р. став вдалим для гімнастики, адже вона здобула звання чемпіонки СРСР у багатоборстві та у вправах на колоді. У 1951 р. вона виборола титул чемпіонки СРСР у вправах на брусах і колоді та увійшла до складу олімпійської збірної команди СРСР.

Але перед тим як потрапити на самі Ігри, з Бочаровою трапилася майже неймовірна історія. Вона придумала і виконала вправу, яку ніхто і ніколи у світі більше не робив, - поперечний шпагат на брусах. Оскільки бруси тоді були старої конструкції, то стійки з метою безпеки доводилося притримувати іншим спортсменкам [5].

Зірка Ніни Бочарової на світовій арені зійшла у 28 років на Іграх XV Олімпіади 1952 р. у м. Гельсінкі (Фінляндія), які були першими для олімпійської команди СРСР. На цих Іграх вона завоювала 4 медалі: 2 золоті (вправа на колоді та в командній першості) та 2 срібні (за сумою багатоборства в особистому заліку і в командних вправах з предметом), ставши першою олімпійською чемпіонкою серед представників України.

У 1953 р. на чемпіонаті СРСР зайняла третю сходинку в індивідуальній першості. У 1954 р. взяла участь у чемпіонаті світі зі спортивної гімнастики, який проходив у Римі (Італія) і став першим для радянських спортсменів. Тоді Бочарова здобула золоту нагороду в командній першості [6].

Після завершення у 1958 р. спортивної кар'єри Ніна Антонівна працювала старшим тренером у спортивних товариствах «Авангард» (Київ, 1958–1968), інструктором зі спорту Української ради спортивного товариства «Спартак» (1968–1979). У 1979 вийшла на пенсію, залишаючись активним пропагандистом олімпійського руху. З 1993 р. – суддя національної категорії зі спортивної гімнастики.

Бочарова Ніна Антонівна – Почесна громадянка м. Києва (з 2015) [4]. Почесна членкиня НОК України та Академії спорту

України. Нагороджена Орденом Національного олімпійського комітету України під № 1 (2012).

З 90-річчям уславлену гімнастку вітала вся олімпійська родина не тільки України. Її привітали з ювілеєм президент МОК Томас Бах, Бруно Гранді — президент Міжнародної федерації гімнастики та величезна кількість зірок спорту з багатьох країн світу!

Свого єдиного Ніна Антонівна зустріла тільки 1959 року, у 35 років. Аркадій Семенович Фельдман виявився колегою по цеху, причому авторитетним. Згодом він став заслуженим тренером України зі спортивної гімнастики. А офіційно одружилися вони 1963 року. «Могли зійтися ще 1956-го, коли разом ішли зі старого Палацу фізкультури, це на передстадіонній площі. Я вже вперше пригорів до неї поглядом. Вишукано вбрана, навіть сьогодні це була б парижанка: обтягнута фігура, каблук 12-сантиметровий, який у Києві ніхто не носив».

Майже 60 років олімпійська чемпіонка прожила у Києві на Подолі: спочатку – на Ігорівській, потім – на Волоській.

Ніна Антонівна Бочарова пішла з життя 31 серпня 2020 р. у віці 95 років, не доживши 24 дні до свого 96-річчя. В останній путь легенду спортивної гімнастики проводжала вся спортивна спільнота України. Вона похована на Байковому цвинтарі м. Києва.

**Висновки.** Ніна Антонівна Бочарова:

– дворазова чемпіонка Ігор XV Олімпіади 1952 р. у Гельсінкі (у вправах на колоді та в командній першості); володарка двох срібних олімпійських медалей у багатоборстві та в командних вправах з предметом;

– чемпіонка світу 1954 р. в командній першості та в командних вправах з предметом;

– абсолютна чемпіонка СРСР 1949 і 1951 рр.;

– чотириразова чемпіонка СРСР в окремих видах багатоборства (1949, 1951 рр. - на колоді, 1950-51 - на брусах) [1, 6].

Видатна гімнастка нагороджена Орденом княгині Ольги 1-го, 2-го і 3-го ступенів, медалями "Ветеран праці" (1979) і "В пам'ять 1500-річчя Києва", орденом НОК України (2012) і нагородою "Спортивна слава України".

24 вересня 2024 р. олімпійська родина Європи відзначатиме 100-річчя від дня народження Ніни Антонівни Бочарової, яка увійшла до списку кращих гімнасток ХХ століття.

### **Список літератури:**

1. Бубка С. Н., Булатова М. М. Олімпійське сузір'я України: атлети. 2-ге вид. Київ : Олімпійська література, 2011. 165 с.
2. Григор'єв В. М. Бочарова Ніна Антонівна. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Бочарова, Ніна Антонівна>
3. Стадниченко К. «Не маю права боятися». Історія життя олімпійської чемпіонки Ніни Бочарової. Газета «Вісти» від 4 лютого 2021 р. №019. URL: <https://vesti.ua/sport/drugie/ne-imeyu-prava-boyatsya-istoriya-zhizni-olimpijskoj-chempionki-niny-bocharovoj>
4. Присвоєння звання почесного громадянина міста Києва: Рішення Київради від 14.05.2015 № 470/1334
5. Швець Є. Олимпийская чемпионка Нина Бочарова: я смерти не боюсь. Я не имею права бояться. URL: [https://rus.lb.ua/sport/2012/02/29/139055\\_nina\\_bocharova\\_vo\\_vremya\\_voyni\\_i\\_srazu.html](https://rus.lb.ua/sport/2012/02/29/139055_nina_bocharova_vo_vremya_voyni_i_srazu.html)
6. Arkaev L., Suchilin N. Gymnastics: How to Create Champions. Oxford : Meyer & Meyer, 2004. 408 p.

**Криворучко І.В., <https://orcid.org/0000-0003-4392-0483>**

**Шукатка О.В., <https://orcid.org/0000-0002-2297-4709>**

### **ПЕДАГОГІКА ПРОФЕСОРА ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Львівський національний університет  
імені Івана Франка

**Annotation.** *The article analyzes the problems of Ivan Boberskyi's pedagogical works during his social and pedagogical activity at the beginning of the 20th century. It investigated the mainest works of the Ukrainian national physical activity founder. It is summarized that the essence of Ivan Boberskyi's pedagogical methods in his learning works were to explain how to make any particular gymnastic and physical exercise and to give the opportunity to implement this in practice at the physical culture lessons.*

**Keywords:** *Ivan Boberskyi, pedagogical methods, physical culture, Ukraine.*